

GREBBELINIE

OUDE
HOLLANDSE
WATERLINIE

ZUIDERWATERLINIE

Kennisdag Waterlinies

Waterliniemuseum Fort bij Vechten, 25 september 2025

De mens achter de waterlinie

ZUIDERWATERLINIE

Programma voor vandaag

10.10 – Boekpresentatie 'Zoetwateroorlog'

10.40 – Drie lezingen

11.40 – Pauze

12.00 – Rondleiding // doorpraatsessies

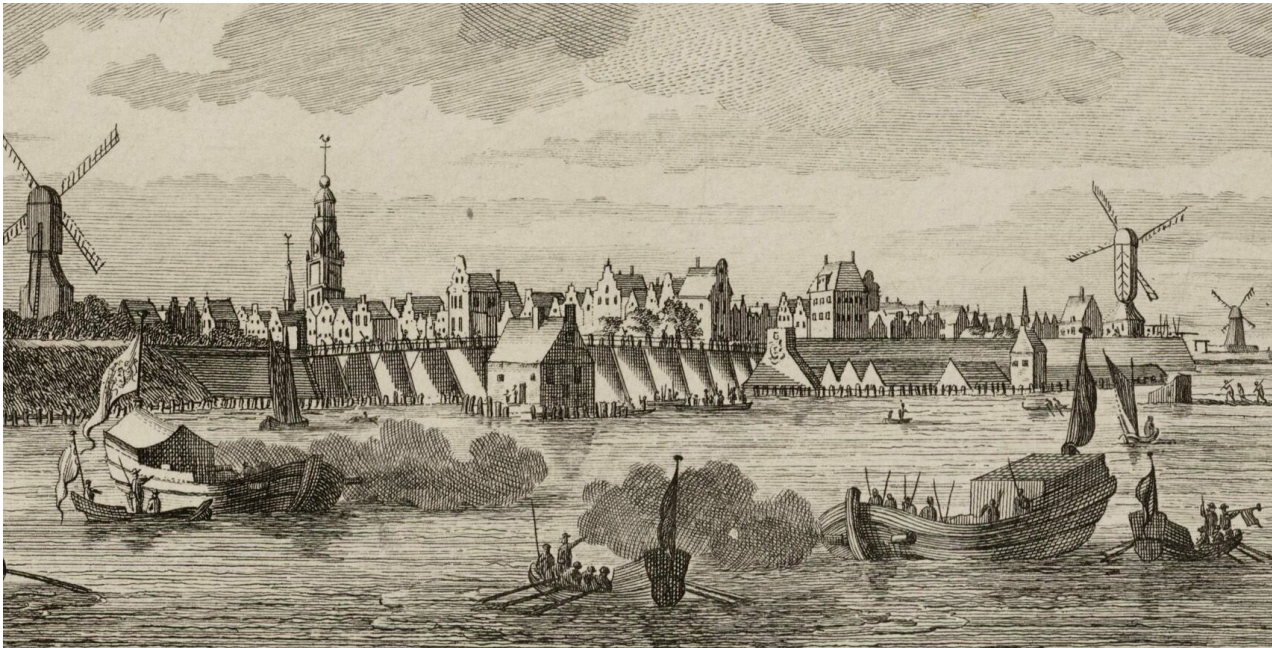
12.45 – Lunch

13.30 – Rondleiding // doorpraatsessies

14.30 – Afronding en borrel

Over uitleggers en de Zoetwater-oorlog.

Een onderzoek met lokale en regionale en nationale historische aspecten: 2023, pitch in het Amsterdamse scheepvaartmuseum

Drie jaar en tienduizenden pagina's 17^e eeuwse bronnen later:

1. Een volstrekt ander verhaal over de waterlinies, niet met water maar op het water
2. De Fransen dringen niet door in Holland vanwege de dooi maar gebrek maritiem materieel
3. Hollanders, hun kanalen en trekschuitvaarten en het materieel waarmee ze het bevoeren

2026: Het resultaat, met veler medewerking!

IN DE ZOMER VAN 1672 dreigde de Republiek onder de voet te worden gelopen door het leger van de Franse koning Lodewijk XIV en zijn bondgenoten. De Oude Hollandse Waterlinie zou het westen van het land daarbij beschermd hebben. Maar hoe dan? De waterlinie was geen ondoordringbare watermassa en op sommige plekken niet veel meer dan twintig centimeter diep. Op basis van intensief bronnenonderzoek heeft Anne Doedens, bijgestaan door een projectteam van het Nationaal Waterliniemuseum en Liek Mulder, ontdekt wat zich daar heeft afgespeeld.

Honderden kleine schepen ('uitleggers') en andere vaartuigen met een geringe diepgang werden met succes ingezet om te voorkomen dat de Fransen via kaden en dijken maar ook via het water het land binnendrongen. Ze werden met name bemand door duizenden matrozen en mariniers van de oorlogsvloot. Deze 'mannen van De Ruyter' waren betrokken bij een massale reeks kleine gevechten op rivieren, binnenwateren, in geïndeerd gebied en op de Zuiderzee. Zij maakten het verschil en wonnen de Zoetwateroorlog.

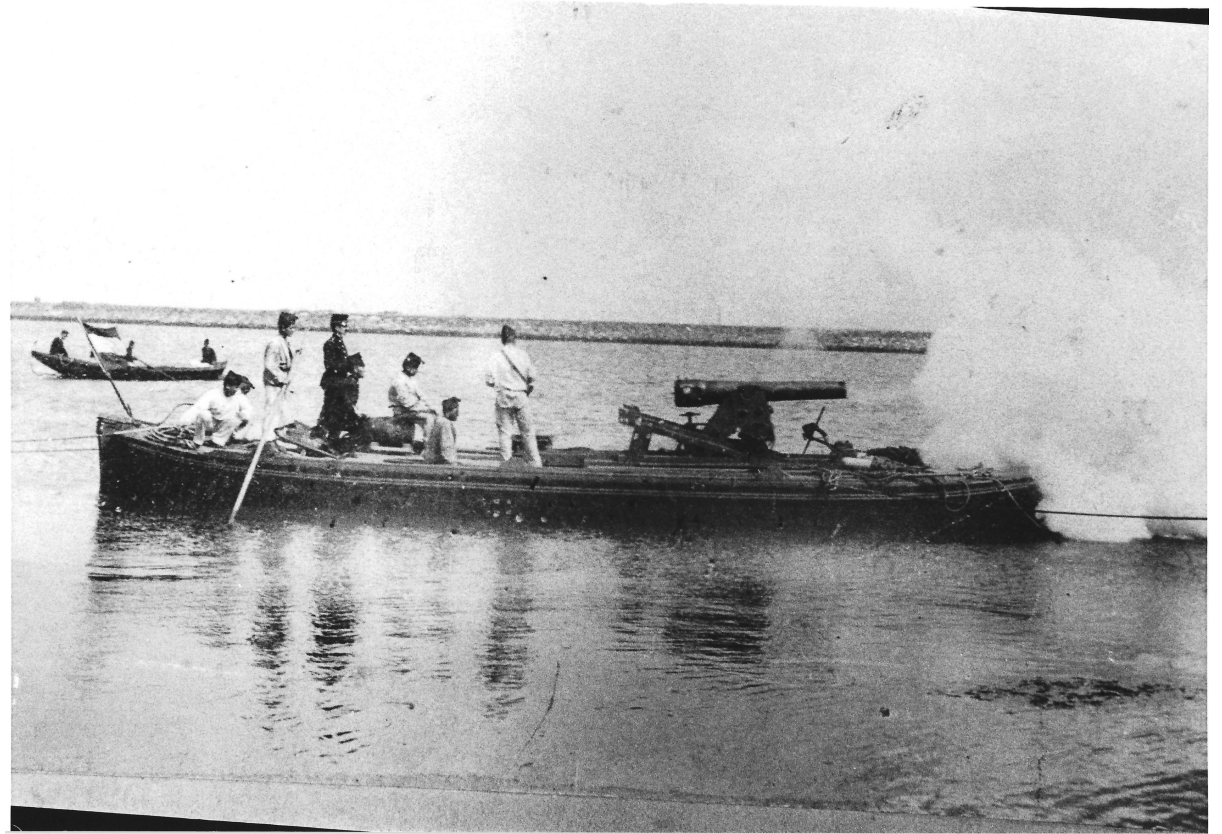
ZOETWATER OORLOG ANNE DOEDENS

UITLEGERS VINGEN DE EERSTE STOTEN VAN DE FRANSE AANVALLERS OP EN VOORKWAMEN DAT ZE VIA DE GROTE RIVIEREN HET WESTEN VAN DE GEWESTEN HOLLAND EN BRABANT KONDEN BINNENVALLLEN.

•
UITLEGERS WAREN NIET ALLEEN VAN BELANG OP DE VAARWEGEN EN WATEREN VAN HET HUIDIGE GROENE HART, MAAR OOK OP DE GROTE RIVIEREN EN DE ZUIDERZEE.

En wat nog komt: een expositie, 17^e eeuw(-nu).

De oorlog achter de voordeur

Inkwartiering en vluchtelingenopvang in de Zuiderwaterlinie

Stef Koenis - Coördinator onderzoek Zuiderwaterlinie

ZUIDERWATERLINIE

Militairen *en* vluchtelingen

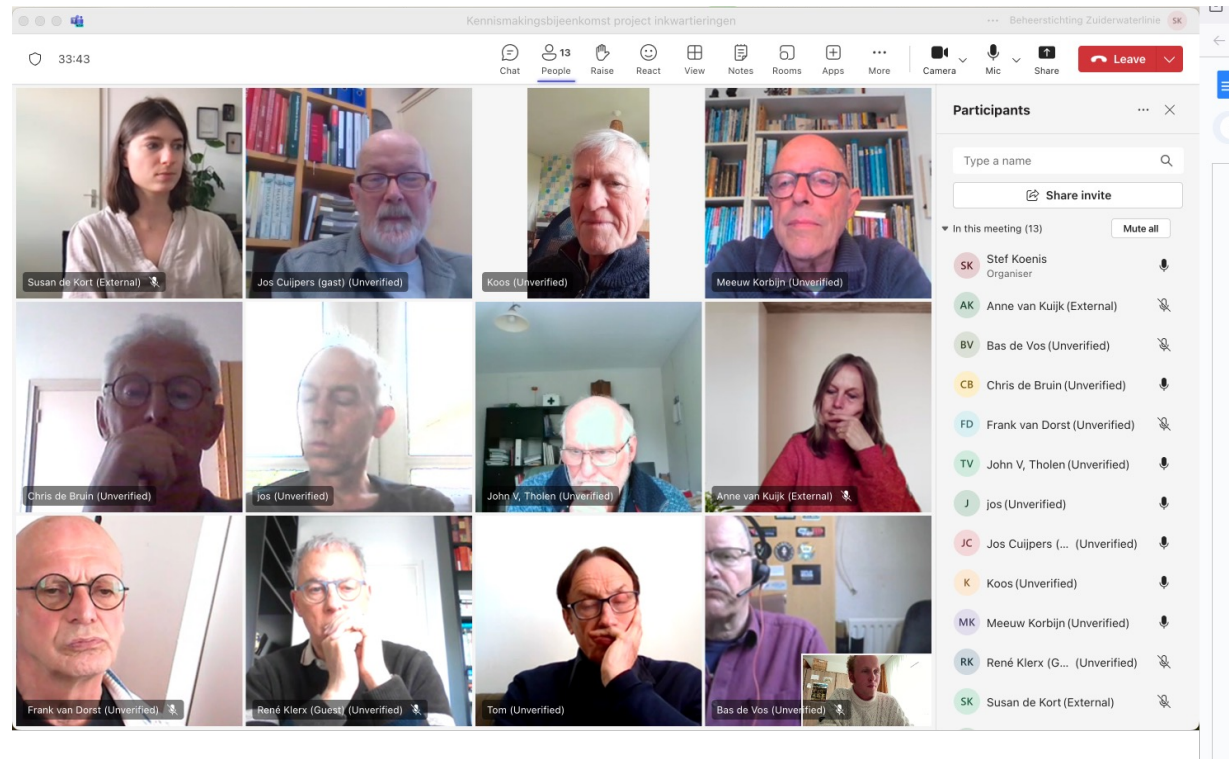
ZUIDERWATERLINIE

Inkwartiering is van alle tijden ...

Aanpak onderzoek

- 11 auteurs
- Maandelijks overleg
- 2-jaarlijkse cyclus

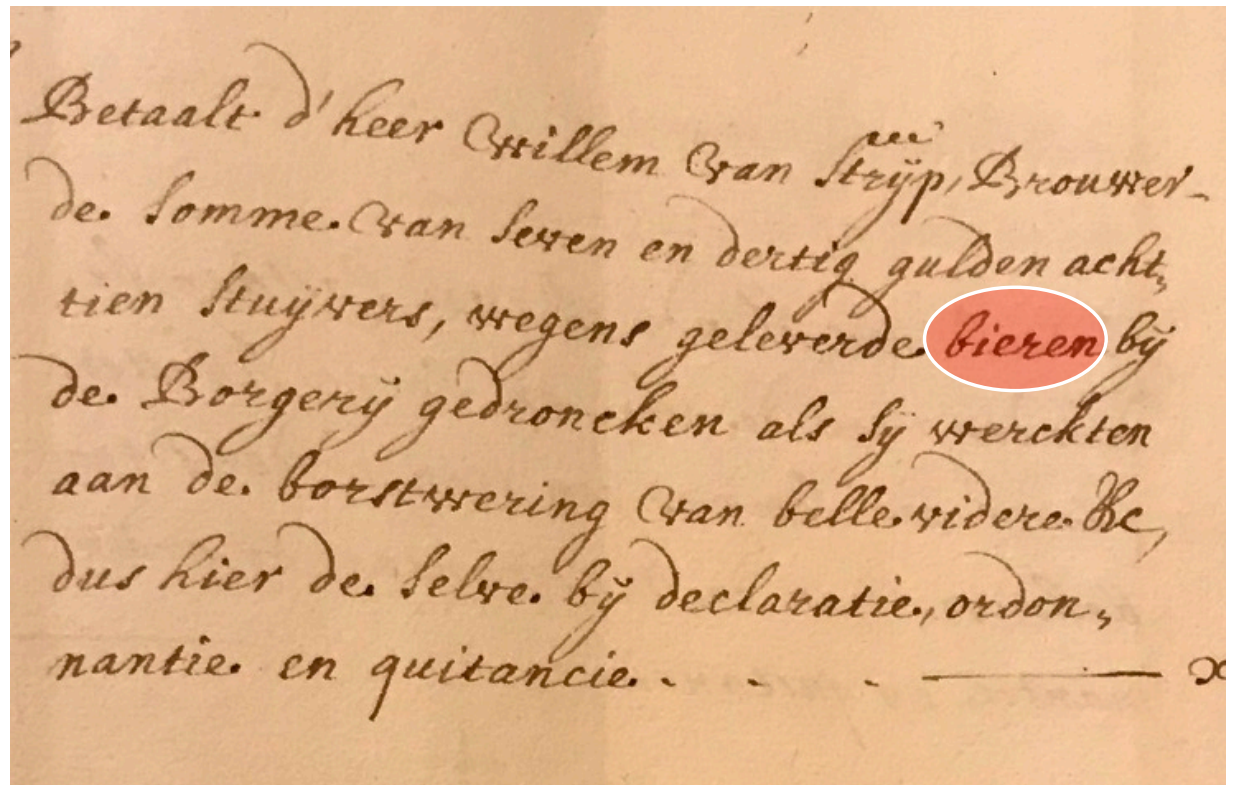
Enkele interessante punten ...

1. Werd de lokale bevolking er beter van?
2. Ontwikkeling door de tijd
3. Was inkwartiering door 'eigen' troepen beter?
4. Langetermijneffecten
5. Vluchtelingen vinden via verschillende wegen opvang

Economische impact

- Logies- en serviesgelden
- Inkomsten middenstand
- Stijging voedselprijzen
- Bijklussende soldaten ...
- 'Garnizoensjunk'

Betaalt d' heer Willem van Strijp, Brouwer-
de. Somme. van Leven en dertig gulden acht,
tien stuivers, wegens geleverde **bieren** by
de. Burgerij gedroncken als sy vercrchten
aan de. Borstwering van belle. videre. He,
dus hier de. selve. by declaratie, ordon,
nantie. en quitancie.

Werd de bevolking er beter van?

- Vredestijd vs. oorlogstijd
- Overlast
- Excessen

Enkele interessante punten ...

1. Werd de lokale bevolking er beter van?
2. Ontwikkeling door de tijd
3. Was inkwartiering door 'eigen' troepen beter?
4. Langetermijneffecten
5. Vluchtelingen vinden via verschillende wegen opvang

INKWARTIERINGSBILJET.
BILLETING FORM.

Hendrikus Dorrenen

wonende te Reek, Nederland straat no. Drehus
living at street no.

moet voor de tijd van 10-10-44 t/m 19-10-44
has to provide billets from till

kwartier verschaffen ten behoeve van:
for

6 officieren met/zonder bed en met/zonder voeding;
officers ~~with~~/without bed, ~~with~~/without meals;

10 onderofficieren met/zonder bed en met/zonder voeding;
N.C.O.'s ~~with~~/without bed, ~~with~~/without meals;

45 manschappen met/zonder bed en met/zonder voeding;
men ~~with~~/without bed, ~~with~~/without meals;

55 militairen in massa kwartier met/zonder stroo;
mil. personel with/~~without~~ straw;

1 bureaunkamers;
office rooms;

1 paarden;
horses;

5 auto's;
motor vehicles;

Grave, 19/10/44 19
(handtekening)
(signed) Hendrikus Dorrenen

Het kwartier werd van 10-10-44 t/m 19-10-44
Billets were lised from till

door mij in gebruik gehouden.

De kwartiernemer,
Person who occupied the billet,
Hendrikus Dorrenen

Legeronderdeel:
Unit-Squadron-Comp:
11TH SQUADRON
3RD BR. GEN. BRIG. GUARDS

Dit biljet roet door den kwartiergever na afloop van de kwartier-
geving ten gemeentehuize worden ingeleverd

Administratie en regels

*Conty's Goudkroon — — geologisch tot Jinger's Borch de 2e april
Borger's Goudkroon — — — — — 14:3*

ZUIDERWATERLINIE

INKWARTIERINGSBILJET.
BILLETING FORM.

Hendrikus Dorrenen

wonende te Reek, Nederland straat no. Drehus
living at street no.

moet voor de tijd van 10-10-44 t/m 19-10-44
has to provide billets from till

kwartier verschaffen ten behoeve van:
for

6 officieren met/zonder bed en met/zonder voeding;
officers ~~with~~/without bed, ~~with~~/without meals;

10 onderofficieren met/zonder bed en met/zonder voeding;
N.C.O.'s ~~with~~/without bed, ~~with~~/without meals;

45 manschappen met/zonder bed en met/zonder voeding;
men ~~with~~/without bed, ~~with~~/without meals;

55 militairen in massa kwartier met/zonder stroo;
mil. personel with/~~without~~ straw;

1 bureaunkamers;
office rooms;

1 paarden;
horses;

5 auto's;
motor vehicles;

Grave, 19/10/44 19
(handtekening)
(signed) Hendrikus Dorrenen

Het kwartier werd van 10-10-44 t/m 19-10-44
Billets were lised from till

door mij in gebruik gehouden.

De kwartiernemer,
Person who occupied the billet,
Hendrikus Dorrenen

Legeronderdeel:
Unit-Squadron-Company:
11TH SQUADRON
3RD BR. GERMANIC GUARDS

Dit biljet roet door den kwartiergever na afloop van de kwartier-
geving ten gemeentehuize worden ingeleverd

Administratie en regels

*"camere en de bedde niet
mogen nemen van de waard
van het huis"*

*Conty's Goudkroon — — geologiet tot Jinger boek d'el april
Boek a 3 ti vger boek — — — — — 14:3*

ZUIDERWATERLINIE

Ontwikkeling door de tijd

- Toename aan regels
- Kazernebouw

Enkele interessante punten ...

1. Werd de lokale bevolking er beter van?
2. Ontwikkeling door de tijd
3. Was inkwartiering door 'eigen' troepen beter?
4. Langetermijneffecten
5. Vluchtelingen vinden via verschillende wegen opvang

Polen in Breda tijdens WOII

- Positieve herinneringen
- Succesvolle integratie

ZUIDERWATERLINIE

Cultuurclash tijdens de Belgische Opstand

Cultuurclash tijdens de Belgische Opstand

*“Ze leven er in kleine gehuchten in eindeloze heivelden en veenmoerassen, **het stinkt** er naar rook en uitwerpselen en de bevolking is van een **lijdzaam** type met een **sullig rooms karakter**”*

(Pieter de Quack – 1833)

Cultuurclash tijdens de Belgische Opstand

*“Tegen negen uur is dan mijn woning geheel bezet en in de algemeene kamer en het voorhuis bevinden zich zeker een vijftigtal vrouwen, die door mijne hospita volgens gewoonte op koek en koffij onthaald wordende een **gesnater** in den **platten Noordbrabandschen taal** aanheffen, dat hooren en zien vergaat en welk **gekakel** geen einde heeft, dan wanneer de koek op en de ketel ledig is, en [...] tegen elf uur is het huis van deze **snaterende ganzen** weder vrij”*

(Pieter de Quack – 1833)

Culinaire verschillen

- Vastentijd
- Lachen tijdens het eten

**En soms sloeg de
sfeer om ...**

ZUIDERWATERLINIE

En soms sloeg de sfeer om ...

ZUIDERWATERLINIE

En soms sloeg de sfeer om ...

- *“Duitschers: wandelende stieren. De strenge discipline permitteerde wel de vuilste laagheden. Engelsche en Canadezen veel zachter. **Even beroerd**. Duitschers de vijand. Geallieerden vrienden. Een vrouw in Canada. Een ‘sweat-hart’ in Engeland, Frankrijk, België en Holland. Treurig. Een oorlog een grote ramp. Huwelijken en **huisgezinnen in Duitschland totaal verwoest**. Bij de geallieerden hetzelfde. Klacht in Engeland: alle meisjes met Canadeezen; hier ook de klacht der jongens. Ruzies, ook **onze parochie niet geheel zuiver**”*

(Pastoor van Kemenade – 1944)

ZUIDERWATERLINIE

Enkele interessante punten ...

1. Werd de lokale bevolking er beter van?
2. Ontwikkeling door de tijd
3. Was inkwartiering door 'eigen' troepen beter?
4. Langetermijneffecten
5. Vluchtelingen vinden via verschillende wegen opvang

Erfgoed

- Vestiging
- Liefde
- Vriendschappen

Enkele interessante punten ...

1. Werd de lokale bevolking er beter van?
2. Ontwikkeling door de tijd
3. Was inkwartiering door 'eigen' troepen beter?
4. Langetermijneffecten
5. Vluchtelingen vinden via verschillende wegen opvang

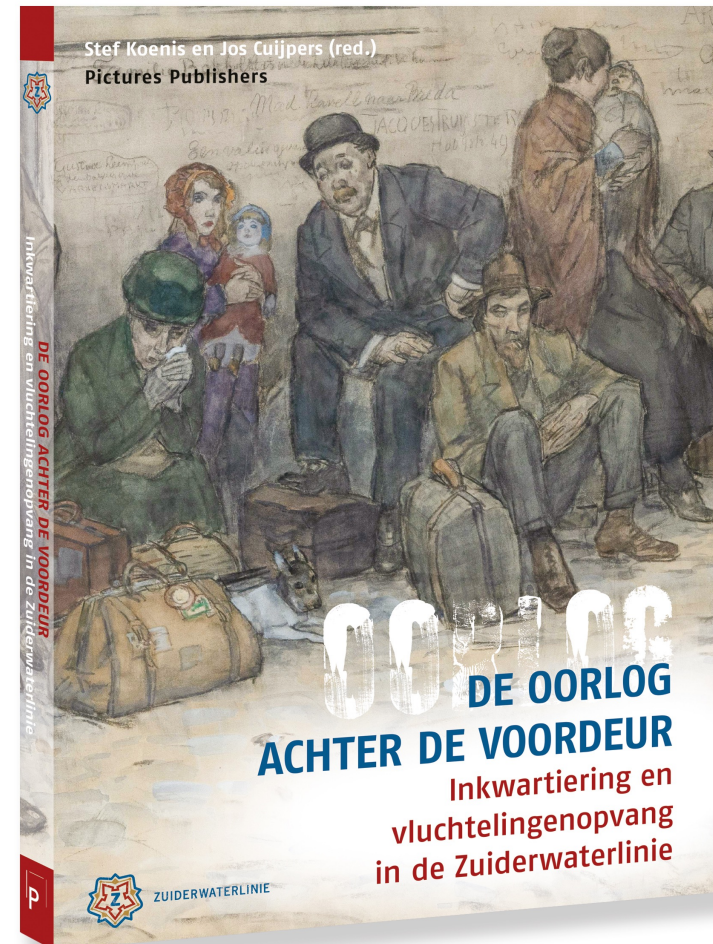
Vluchtwegen

- Familie
- Vrienden
- Particuliere initiatieven
- Overheden
- Kerken

Boekpresentatie

- Gebouw-T, Bergen op Zoom
- Zondagmiddag 26 oktober
 - Dagvoorzitter Patrick Timmermans
 - Keynote lezing Wim Klinkert
 - Stadswandeling
 - Muziek
 - En nog veel meer ...
- Opgeven via website!

Archiefonderzoek en moderne techniek

Kennisdag Waterlinies 25-09-2025

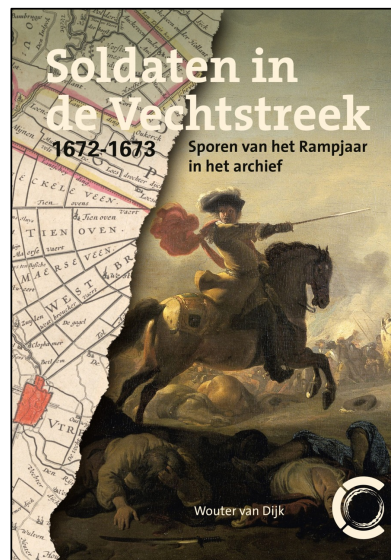
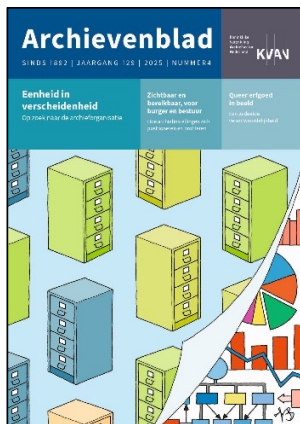
Wouter van Dijk
Senior Collectiebeheerder

**Regionaal
Historisch
Centrum
Vecht en Venen**

Even voorstellen

- ❖ Historicus en archivaris
- ❖ Senior Collectiebeheerder Regionaal Historisch Centrum Vecht en Venen
- ❖ Hoofdredacteur Archievenblad

Twée onderdelen

- ❖ Technische hulpmiddelen voor archiefontsluiting – rondje langs de velden
- ❖ De noodzaak van 'archiefintelligentie' en voorbeelden van zoekingen

Technische ontwikkelingen: HTR

- ❖ Handwritten Text Recognition – handgeschreven tekstherkenning
- ❖ Vergelijk OCR – Optical Character Recognition voor drukwerk (zie Delpher)
- ❖ Zelflerend algoritme, 'machine learning' vanuit 'ground truth' vergelijkt computer lijnen, tekens, letters
- ❖ Voorwaarde: massadigitalisering

Alle Amsterdamse Akten (2016-heden)

- ❖ Wat: alle notariële akten van het Stadsarchief Amsterdam 1578-1915
- ❖ Ca. 3 km¹, bijna 1,5 miljoen scans
- ❖ Hoe: massadigitalisering, crowdsourcingplatform VeleHanden en HTR

Alle Amsterdamse Akten

Miljoenen akten liggen nog begraven in het archief van de Amsterdamse Notarissen. Ga mee op ontdekkingsstocht en help de geschiedenis van Amsterdam herschrijven!

Stand van zaken

185/515 notaris 1.790 deelnemers

185	35.9%	Notaris
1.181.318	79.7%	Ingevoerd
1.104.169	74.5%	Gecontroleerd

Meedoen aan dit project

Project Goetgevonden (2019-2024)

- ❖ Wat: alle resoluties (besluiten) van de Staten-Generaal 1576-1796
- ❖ Ca. 1,2 km¹
- ❖ Hoe: massadigitalisering, OCR en HTR,
- ❖ + Vele Handen, deels (18%)
- ❖ Moeilijk: eigennamen, plaatsnamen, dateringen

goet gevonden | De resoluties van de Staten-Generaal

Vrij zoeken ⓘ

schans ✕

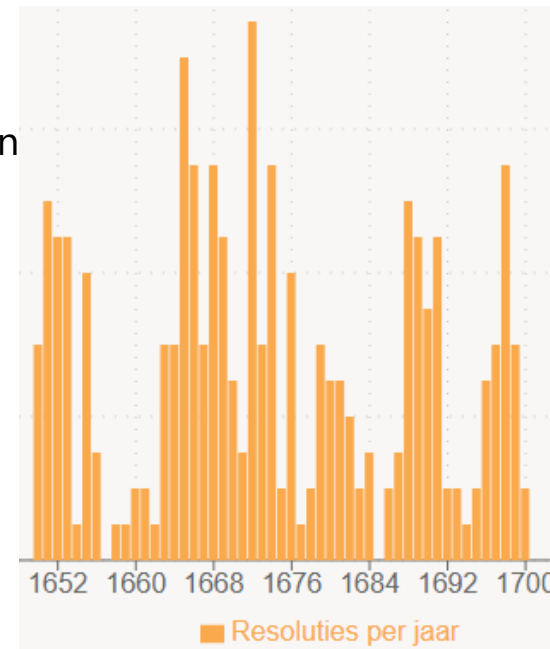
Nieuwe zoekopdracht

Zoekgeschiedenis ⓘ

Toon context ⓘ Medium ▾

Van 01-01-1650 📅 ✓

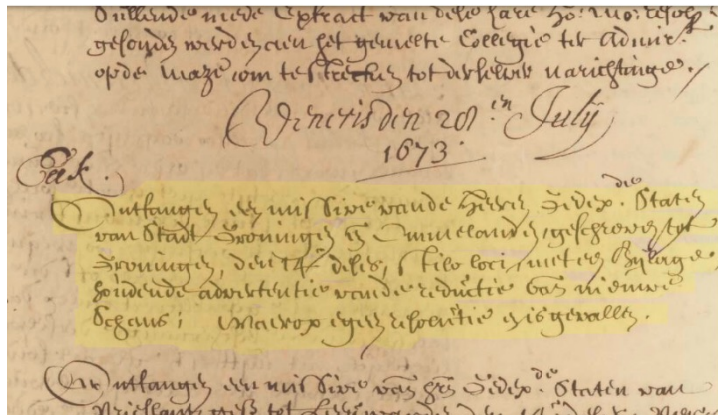
Tot en met 31-12-1700 📅 ✓ ↺

Project Goetgevonden

(2019-2024)

❖ Moeilijk: eigennamen, plaatsnamen, dateringen

Ontfangen een missive vande heeren Gedepe. Staten van Stadt Groningen & Ommelanden, geschreven tot Groningen, den 14 deses, stilo loci, met een Bijlage, houdende advertentie vande reductie van nieuwe **Schans**; Waerop egeen resolutie en is gevallen.

Datum:
vrijdag 28 juli 1673

Resolutietype:
Speciaal

Propositietype:
Missive

Gedeputeerden:

 Pieterse (Zeeland)
 Pompe (Holland)

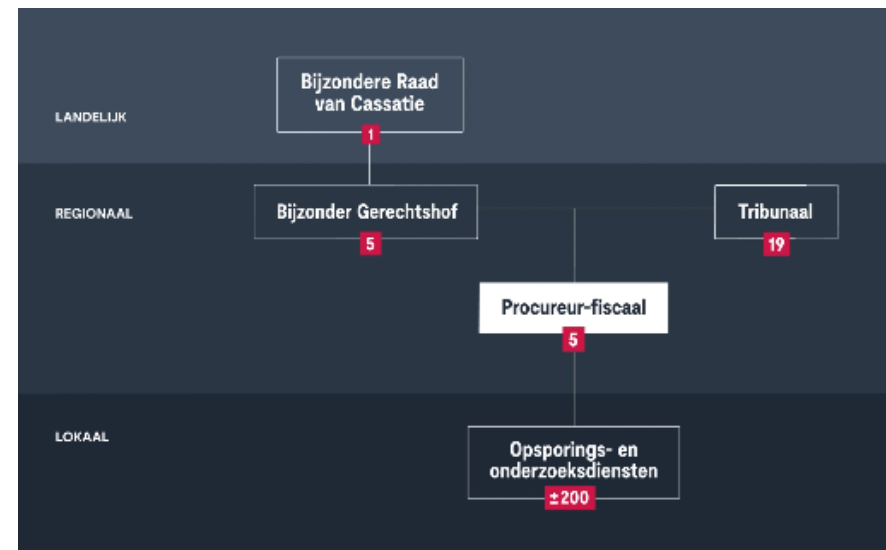
Organisatie
Entiteit: Staten van Stad en Lande
Categorie: Regionaal; Bestuur; Republiek

Centraal Archief Bijzondere Rechtspleging CABR (2023-heden)

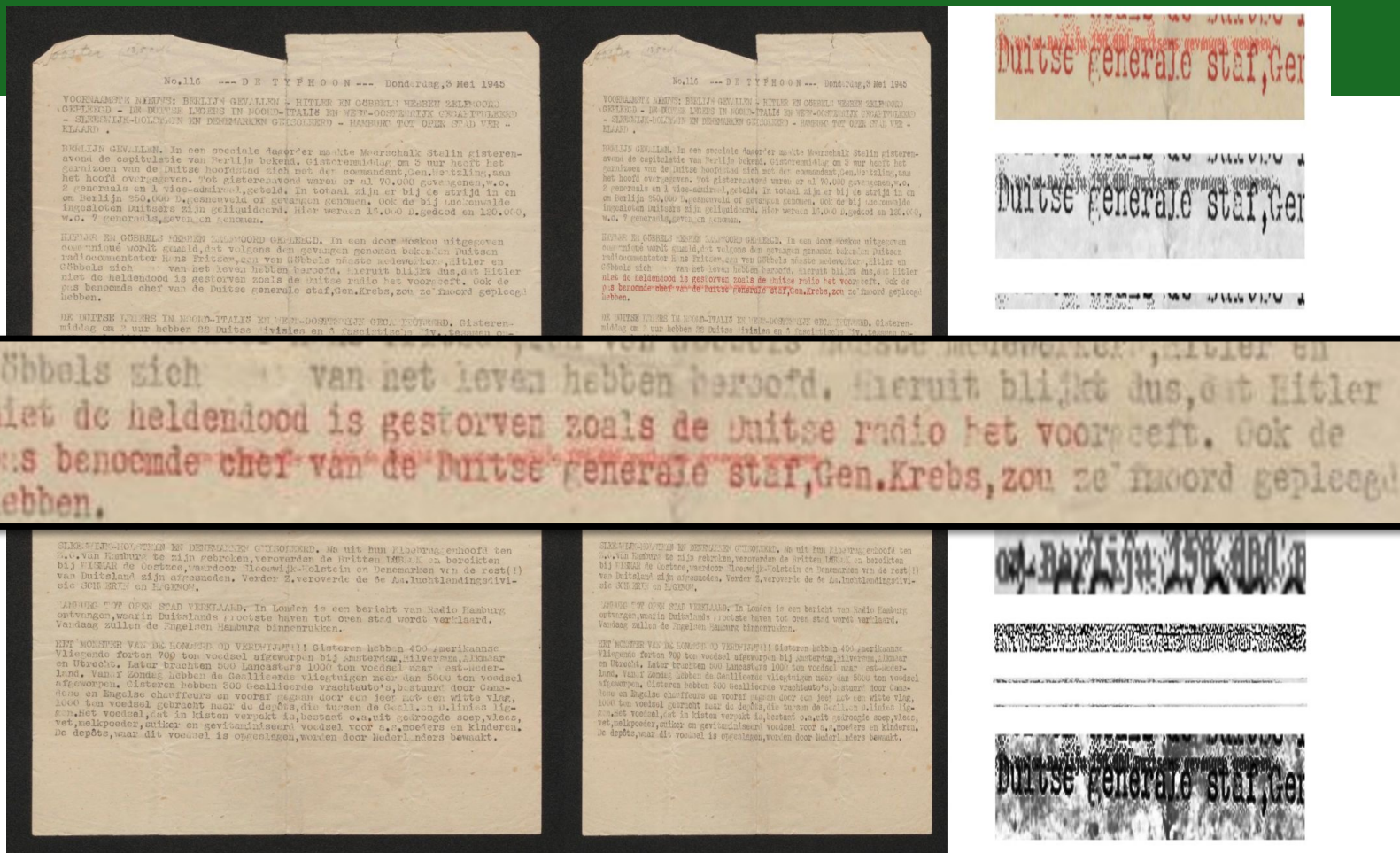
- ❖ Wat: dossiers bijzondere rechtspleging collaboratie na Tweede Wereldoorlog 1945-1952
- ❖ 4 km¹, ca. 30 miljoen scans
- ❖ Hoe: massadigitalisering, OCR en HTR

**OORLOG
VOOR DE RECHTER**

www.oorlogvoorderechter.nl

Gevaar van manipulatie

Bron: LinkedIn-bericht april 2025 data- en digitaliseringsbedrijf 2dA

AI in archieven

- ❖ Omzetten van gesproken tekst naar geschreven tekst; radio lezen voor 1,5 miljoen doven en slechthorenden (Groninger Archieven) – in uitvoering
- ❖ Chatbot om door collectie te navigeren (Nationaal Archief) – in uitvoering
- ❖ Automatisch metadateren van bijvoorbeeld afbeeldingen (Het Utrechts Archief)

Materiaalsoort
Tekening

Soort negatief
reproductienegatief VA 9468, digitale opname X 1222

Techniek
Zwart krijt; Penseel in grijs

Titel
"De Stad Utrecht."

Afmeting
breedte 426 mm
hoogte 292 mm

Termen
[Wicart, Nicolaas](#)

Automatische trefwoorden

[Wolk](#): 97%
[Hemel](#): 96%
[Boom](#): 87%
[Fabriek](#): 85%
[Natuurlijk landschap](#): 84%
[Kunst](#): 82%
[Landschap](#): 80%
[Aanpassing](#): 79%
[Tinten en schakeringen](#): 77%
[Schilderij](#): 75%

‘Archiefintelligentie’

❖ Wat vind je waar

Wat (documentanalyse):

- ❖ Wat is dit voor stuk?
 - ❖ Wie schreef het?
 - ❖ Voor wie bedoeld?
 - ❖ Waarom opgesteld?
 - ❖ Wat staat er eigenlijk? (paleografie)
- ❖ Voorbeelden: brief, rekening, akte, rekest etc

Waar:

- ❖ in welk archiefonderdeel
 - ❖ in welk archief(fonds)
 - ❖ in welke archiefbewaarplaats (hubs WieWasWie, Archieven.nl)

Archiefonderzoek naar de waterlinie

Voorbeeld Rampjaar

❖ Typen bronnen

❖ Verklaringen (verhalende bronnen)

Specifiek over gebeurtenissen in het Rampjaar

Doel: -recht en bewijs
-‘pro memorie’, ter herinnering

❖ Administratieve bronnen

Opgemaakt met ander primair doel

Doel: -financiële verantwoording
-bestuurlijke zaken

Verklaringen - recht en bewijs

Notariële akten – vaak verhalend

-Een vroegmodern waarborgfonds en trouw 'tot den laetsten druppel bloet'

-Jacob Pietersz van der Horst en de jenever uit Wilnis

9 March 1673

20

Wy onderget. Capiteyn onder het Regiment van de
 West Indisch Genootschap, Heer Johan van Stockden,
 Rieckes Colonnelle en Commandant over desz Stadt Wier,
 met desz gewelver Vrienden, Bekenden, Ende Verplichtigen,
 ont leeden, by desen, omme den heest Heer Luitenant
 en Commandant tot desz laatste, duiffst sloot gekonre
 geboore, geboortelen, ende bekentfaten te wesen, in alle
 fackten, die syn hoogs zett persoon en Commandant
^{en} fent concenterend foudt mogten aenigen oft
 fackten, ende dat oock gelijck geboortewijgheit ende
 bekentfatenheit onder verbaute was persoon en geboorte,
 fal plaats fouden in regard van, ont aller perfones
 in het particular, ende fiele wel byfonderlyck dat
 wy te kenne met het oeffenen oft frouwen van
 gelt en aenfente felden verlofften afffieren, ende te
 moggen helpen, die geuen oft in een ocafion
 geuegt met den Regent oft andere voorballen
 in geuagenniff ~~en~~ oft andere ongelijghheit
 moggt fackten, ende die geuen oft hier van
 ingebreken moggt felden weder enparwijghen
 by de onverbrekenheit van desz geboore, voor
 ondelijck perfones die haer woort en fpecial
 beloffen hebben verbroeken, dat fal die geuen
 aend volcked te noot. Bekentfatenheit fal geboort
 verobligert felden omme in alle goet ocafion te
 ontfouwen, het geue dinnagenniff geboort fal warden
 voort hem bekent oft verffrecht te fyn,
 wijnde niet mede belofft datnits van waerden fal
 fouden, als het geue by desz oft mede Capiteyn te
 diente van het Regiment van fons en cleet foudt
 mogten fouden, verriegt oft beugewerct en dat
 het feld officier fal bekent, oock oft het feld
 ont aller wot geuen, dat ten oeffen is desz
 in weeff ontfekent den 11 Maert 1673

Johan van Stockden
 Andries van Goyen
 Syndicus Nicolaus
 Hendrick Klenfeyn
 Frederick van Mogenfteen
 Nicolaus Gebert
 Eyndt
 1673

presentiel van H. L. Loeven-
 en es jaar van lijning quarten
 die de minste deels
 mijn notaris ondergeteent
 J. H. v. B. v. B. v. B.

ant 1679
 2
 1
 2
 3
 4
 5
 6
 7
 8
 9
 10
 11
 12
 13
 14
 15
 16
 17
 18
 19
 20
 21
 22
 23
 24
 25
 26
 27
 28
 29
 30
 31
 32
 33
 34
 35
 36
 37
 38
 39
 40
 41
 42
 43
 44
 45
 46
 47
 48
 49
 50
 51
 52
 53
 54
 55
 56
 57
 58
 59
 60
 61
 62
 63
 64
 65
 66
 67
 68
 69
 70
 71
 72
 73
 74
 75
 76
 77
 78
 79
 80
 81
 82
 83
 84
 85
 86
 87
 88
 89
 90
 91
 92
 93
 94
 95
 96
 97
 98
 99
 100
 101
 102
 103
 104
 105
 106
 107
 108
 109
 110
 111
 112
 113
 114
 115
 116
 117
 118
 119
 120
 121
 122
 123
 124
 125
 126
 127
 128
 129
 130
 131
 132
 133
 134
 135
 136
 137
 138
 139
 140
 141
 142
 143
 144
 145
 146
 147
 148
 149
 150
 151
 152
 153
 154
 155
 156
 157
 158
 159
 160
 161
 162
 163
 164
 165
 166
 167
 168
 169
 170
 171
 172
 173
 174
 175
 176
 177
 178
 179
 180
 181
 182
 183
 184
 185
 186
 187
 188
 189
 190
 191
 192
 193
 194
 195
 196
 197
 198
 199
 200
 201
 202
 203
 204
 205
 206
 207
 208
 209
 210
 211
 212
 213
 214
 215
 216
 217
 218
 219
 220
 221
 222
 223
 224
 225
 226
 227
 228
 229
 230
 231
 232
 233
 234
 235
 236
 237
 238
 239
 240
 241
 242
 243
 244
 245
 246
 247
 248
 249
 250
 251
 252
 253
 254
 255
 256
 257
 258
 259
 260
 261
 262
 263
 264
 265
 266
 267
 268
 269
 270
 271
 272
 273
 274
 275
 276
 277
 278
 279
 280
 281
 282
 283
 284
 285
 286
 287
 288
 289
 290
 291
 292
 293
 294
 295
 296
 297
 298
 299
 300
 301
 302
 303
 304
 305
 306
 307
 308
 309
 310
 311
 312
 313
 314
 315
 316
 317
 318
 319
 320
 321
 322
 323
 324
 325
 326
 327
 328
 329
 330
 331
 332
 333
 334
 335
 336
 337
 338
 339
 340
 341
 342
 343
 344
 345
 346
 347
 348
 349
 350
 351
 352
 353
 354
 355
 356
 357
 358
 359
 360
 361
 362
 363
 364
 365
 366
 367
 368
 369
 370
 371
 372
 373
 374
 375
 376
 377
 378
 379
 380
 381
 382
 383
 384
 385
 386
 387
 388
 389
 390
 391
 392
 393
 394
 395
 396
 397
 398
 399
 400
 401
 402
 403
 404
 405
 406
 407
 408
 409
 410
 411
 412
 413
 414
 415
 416
 417
 418
 419
 420
 421
 422
 423
 424
 425
 426
 427
 428
 429
 430
 431
 432
 433
 434
 435
 436
 437
 438
 439
 440
 441
 442
 443
 444
 445
 446
 447
 448
 449
 450
 451
 452
 453
 454
 455
 456
 457
 458
 459
 460
 461
 462
 463
 464
 465
 466
 467
 468
 469
 470
 471
 472
 473
 474
 475
 476
 477
 478
 479
 480
 481
 482
 483
 484
 485
 486
 487
 488
 489
 490
 491
 492
 493
 494
 495
 496
 497
 498
 499
 500
 501
 502
 503
 504
 505
 506
 507
 508
 509
 510
 511
 512
 513
 514
 515
 516
 517
 518
 519
 520
 521
 522
 523
 5

Van der Horst doorkruist de waterlinie van Breukelen via Wilnis naar Weesp

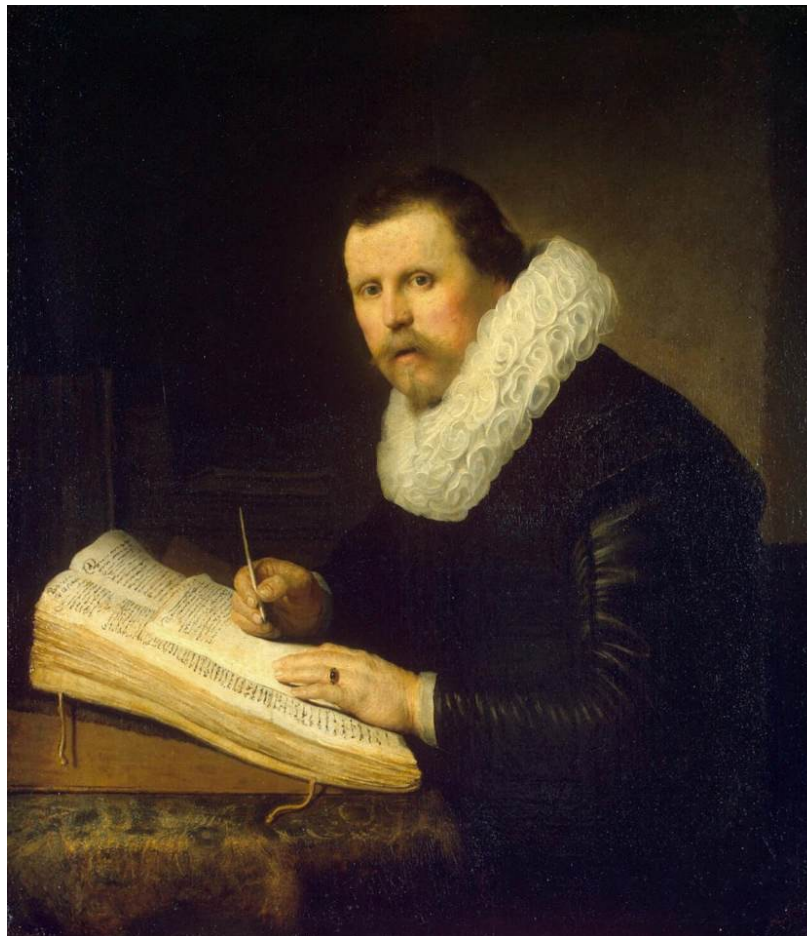
Uitsnede kaart
provincie
Utrecht ca. 1630
(Blaeu)

Verklaringen – ‘pro memorie’

Kerkarchieven

-dominee Henricus
Selijs,
overval op Waverveen

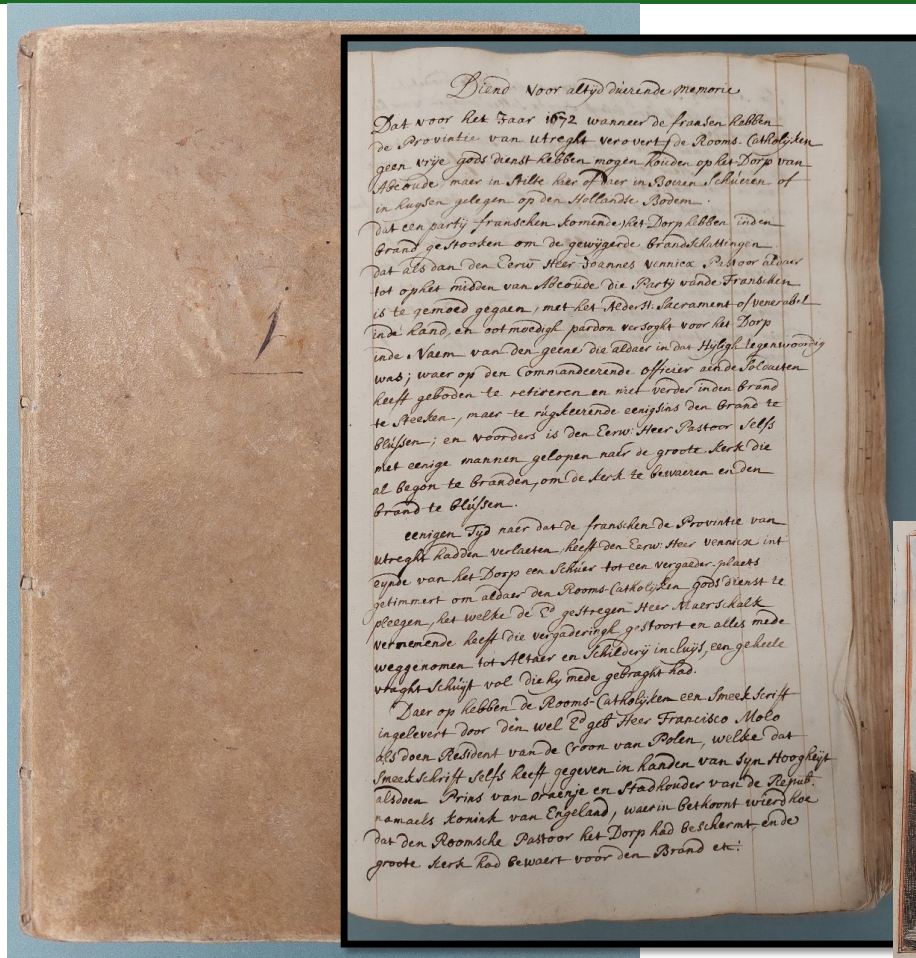
-pastoor Theodorus van
Aelst, overval op
Abcoude

Verwoesting van Waverveen, 5 november 1672

Overval op Abcoude, 17 november 1672

'Diend voor altijd
duerende memorie'

Administratieve bronnen – financiële verantwoording

Stads- en dorpsarchieven

- Dorpslasten Kockengen, salarisuitbetaling
- Huisbelasting Achttienhoven, Weesp

Dorpslasten Kockengen

Gij hebt, vonden vromt d. Fran. p.
 Overgeer sin yd al gien voort gepast.

“vermits d’ franse
overheersinge alhier”

Woningen Achttenhoven

"de huijsinge in
Achttenhoven van
tijdt tot tijdt eenige
jaeren harwarts seer
sijn vervallen en
weght geraeckt en
specialyck ten tijde
der invaycie der
franchen"

Capit
Hoo de huijsinge in Achttenhoven
van tijdt tot tijdt eenige
jaeren harwarts seer
sijn vervallen en
weght geraeckt en
specialyck ten tijde
der invaycie der
franchen

Capit
Hoo de huijsinge in Achttenhoven
van tijdt tot tijdt eenige
jaeren harwarts seer
sijn vervallen en
weght geraeckt en
specialyck ten tijde
der invaycie der
franchen

tot de leste huijsinge 4 — 0 —
de huijsinge van hoo de huijsinge 3 — 0 —
de huijsinge van hoo de huijsinge 4 — 10 —

Vervolgt vande vierde wijck

Reiniger Conditio Nachzweig - 1:1-

Charles Wolcott's -
 signed and sealed

Clark Molekals - yghuads -
Bingdet Gerd Molekals - f 3: - -

Bedrick Lingher - - - 5:10 - Betult vordel Janer 1673

Saltingh Lydwade geyndet
bylt ~~ambacht~~ — — — 15: 10: — betalt vordel 4me 1673

Stadt Sijonade Brüggen — 1840

Schwarzschmelze ← — 7 3:—! —
P. 2. 1. 1. 1. 1. 1. 1. 1.

Stadt Symmar Symmar
Benedict Schenker
Joh. Corneli

Wanniger Bedienung des Zugs

var. *gambelii* - - - - - 3. 3. -

ingrati a soldati ingrat - - / 1: 5: -

ijckje 11 Table, ijckje 11 Table
ijckje 2 soldaten wijver — 11: 5.

Gravitation

August 21. 1673

van der Beldrick Bollant - 11: 5: -

Vervolg vande victo

Herr Landwirthsch. Rath

guyard 3 Soadatt wyvar

Wasch kommoden und nach
Zugabe gelungelt hingeworfen -

de kinderen van Stuyver de -

2. Lijven van Linsbaken afgevat

guirade Mr Jacob —

Defften van Linsbacht / 1790
ginderde Looijster — —

van der Loo van Linschoten 1750

gingerluteo Radtke grote faze

defften van Linschdott byget
gint datter d'word. Nijb bouwjie

Deffgen van Linsbade 1792

grippe der vorderen =
1. Lungenlappen, Grippe

Ernst Solvator — — —

Jacob Segouder. Mattzjyr Var
rijnduad gijndar al bethgijnd

duciat L'émisso. - -

Salzberg des Adelsloßh. Gungb.

Salmon der Lohz gingt

Salvage dyed made, gingher
on the 1st of Nov.

~~Comas 21.00~~

D'effgten van Lunburch geyen
gingen der volgezitter - 1 1: -

Schritt Laus. 1/2 Meile, 1/2 Meile
Drei Soldaten — — — 1: —

Gas Garbrantler Sijelnaer
gijnder 3 Soedaet wjver — 1:10:-

Isaak bomvordt sijdenaer
gingde volingde lijd - p 1:10:-

2 kind. der van Novijar 22 -

Ringrazio Cornelio (yghuano)
giuda e sodato rege - - / 1: 5: 1870

1. *Lythys* *Mcate*, *Mythys*
 2. *Lythys* *Mcate*, *Mythys*

Administratieve bronnen – bestuur

Stads – en dorpsarchieven

-Weerbare mannen van
Westbroek

-Herstel infrastructuur
Oostveen

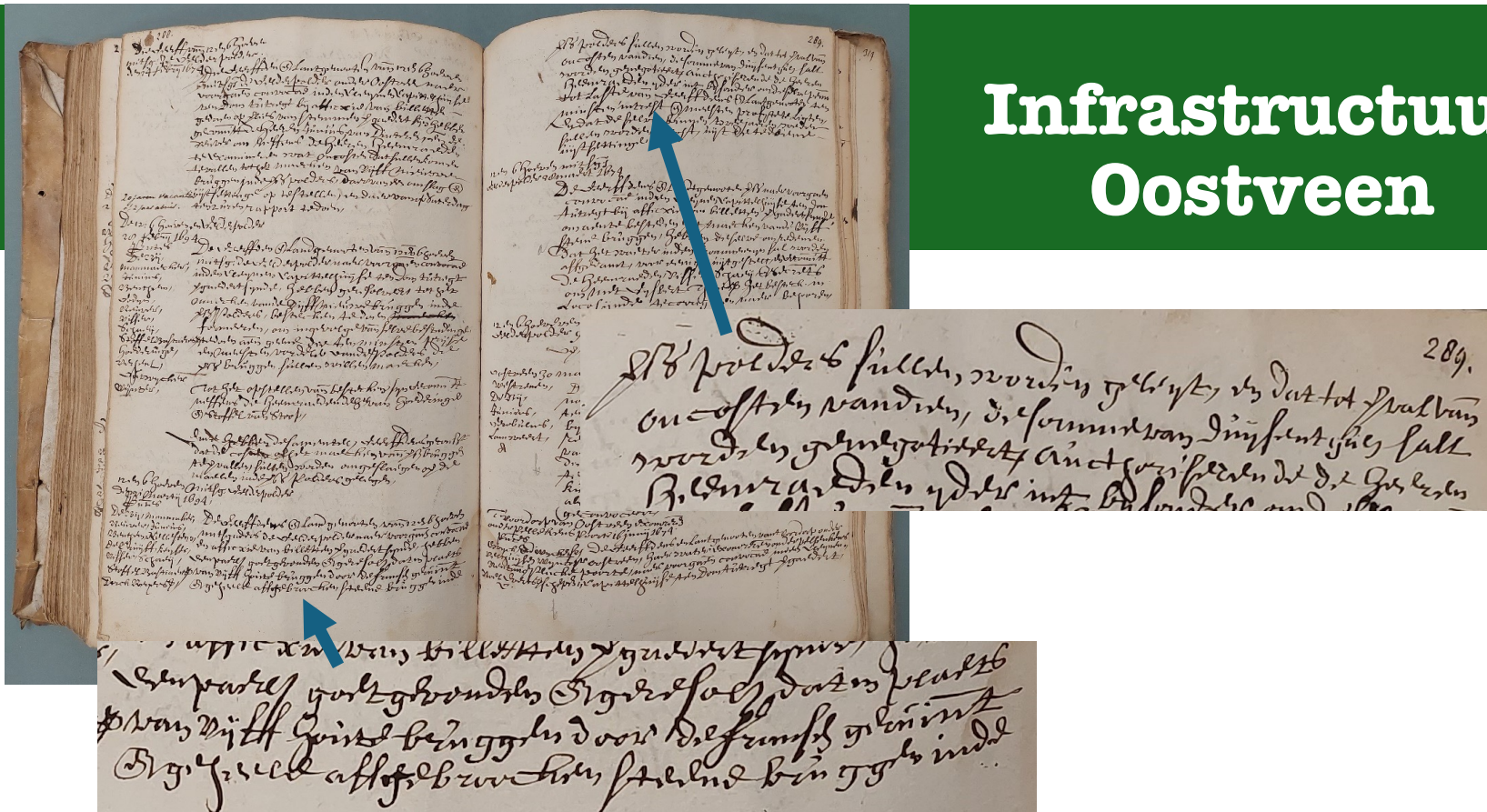

Weerbare mannen van Westbroek

Specification was do
person die figenwoordich
in Middelburg wonen, man
baer en niet accepten sp.

“Specificatie van de personen die
jegenwoordich in Westbroeck
wonende manbaer en weerachtich
sijn”

Infrastructuur Oostveen

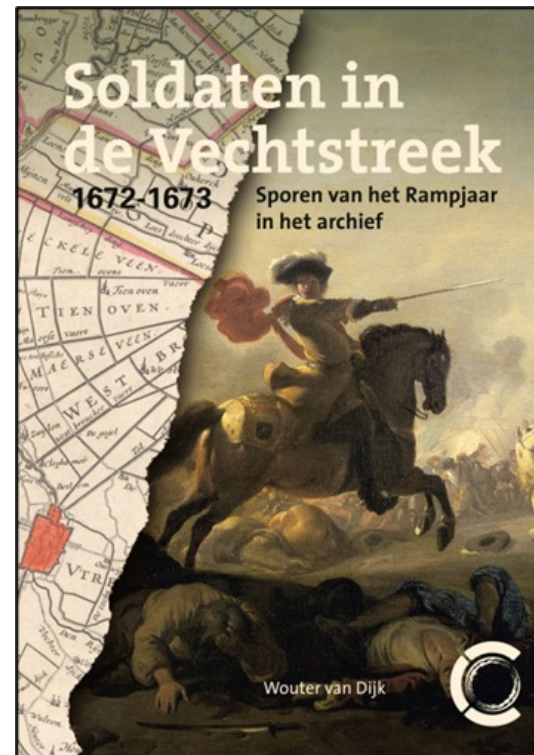

'goetgevonden ende geresolveert dat in plaets van vijff houten bruggen door de fransen geruineert ende geheel afgebroocken, steene bruggen inde voorscreven polders sullen worden geleyt'

Dank voor uw aandacht

Meer weten over de Oude
Hollandse Waterlinie en
het Rampjaar in de
Vechtstreek? ->

€ 13,50

DE MENS ACHTER DE WATERLINIE: *WELK VERHAAL VERTEL JE?*

Francis Neijenhof | 25 September 2025

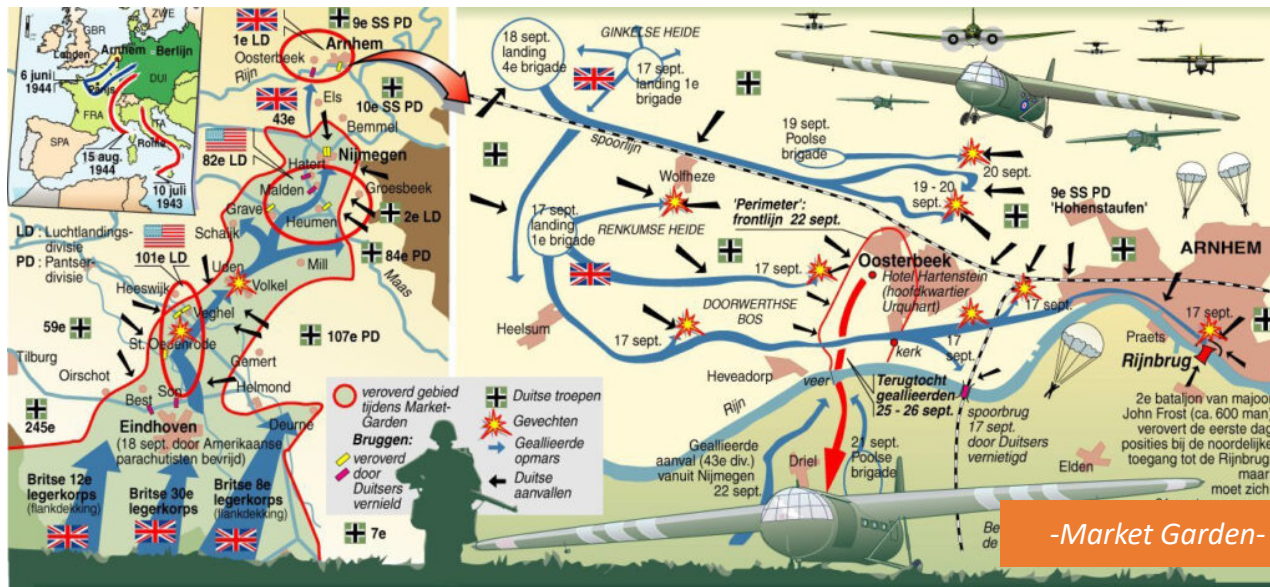
TRENDS IN HET ONTWERPEN VAN ARRANGEMENTEN

- Co-creatie en maatwerk
- Duurzaamheid en lokaal karakter
- Digitalisering en hybride vormen
- Thema's en storytelling

MAMA HAN - VIETNAM

Imagineering: een manier om jouw concepten en producten onderscheidend te maken van anderen, door *beleving* toe te voegen.

- Carman en Elaine-

NARRATIVE

meer focus op
informatie

STORY

meer focus op emoties
en ervaringen

Narrative of Story?

WAAROM STORYTELLING?

Tijdloos en universeel

- Entertainment, onderdompeling
- Stimuleert de verbeelding
- “Learning without being thought”
- Connecties tussen:
 - gebeurtenissen ...
 - plaatsen
 - mensen

STORYTELLING IN TOERISTISCH PRODUCT

Points of interest

Lieux de memoire:

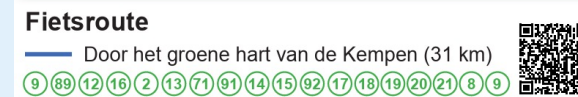
- “Monumenten”, specifieke plaatsen

Lieux d' imagination/trigger objects:

- Niet zo specifiek maar wel aantrekkelijke objecten/plaatsen

Practische plaatsen & ondernemers

- Bestaande routes , parking, fietsverhuur
- Horeca
- Retail & lokale producten

STORYTELLING EN THEMA'S

brabant
partners

36,0 km (3 uur)

Zwarte Kaat fietsroute | Sagen & Legendes

Een fietsroute in het spoor van de Zwarte Kaat in De Kempen.

18,0 km (1 uur 30 minuten)

Het Duvels-klökske fietsroute | Sagen & Legendes

Een fietsroute over het verdwenen klökske in Sambeek.

56,0 km (4 uur 40 minuten)

Fietsroute Het Mysterie van de Gouden Peel-helm | Sagen & Legendes

Beleef de mysterieuze Peel en ontdek het verhaal van de Gouden Peelhelm.

9,0 km (45 minuten)

Kabouterkoning Kyrië fietsroute | Sagen & Legendes

Een van de twee fietsroutes over de Kabouterkoning Kyrië in Hoogeloon.

46,0 km (3 uur 50 minuten)

Textielroute Land van de Peel | Made in Brabant

Fiets 46 kilometer door het ondernemende Land van de Peel en dring door tot in de vezels van het textielverleden.

30,0 km (2 uur 30 minuten)

Leerroute Waalwijk | Made in Brabant

Ga in de leer en fiets 30 kilometer door het verleden en heden van de leer- en schoenenindustrie in Waalwijk.

28,0 km (2 uur 20 minuten)

Smokkelroute Luyksgestel

Ontdek het smokkelverleden van Nellie uit Luyksgestel met deze fietsroute van 28 kilometer.

44,0 km (3 uur 40 minuten)

Smokkelroute De Grootte Heide: de douanier | Verhalen aan de Grens

Ontdek het smokkelverleden van natuurgebied De Grootte Heide.

44,0 km (3 uur 40 minuten)

Smokkelroute De Grootte Heide: de smokkelaar | Verhalen aan de Grens

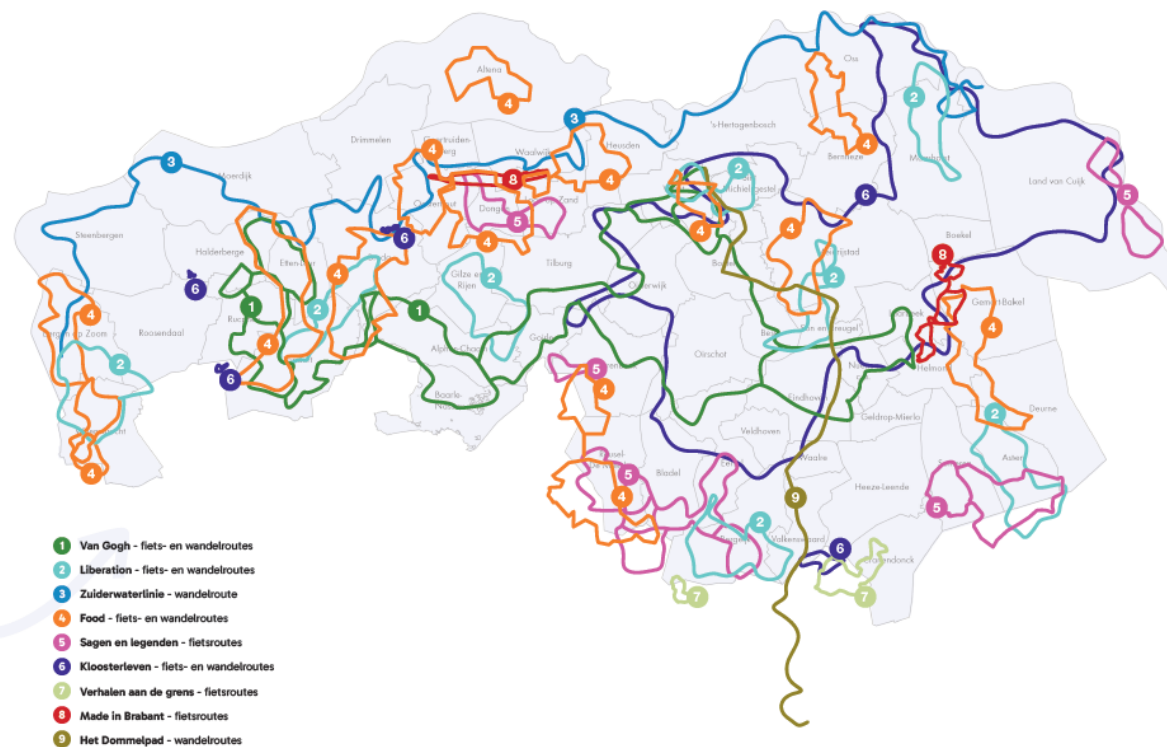
Ontdek het smokkelverleden van natuurgebied De Grootte Heide.

Samenwerkingsverband met DMO, overheid, experts en ondernemers

Brabantse beleavingsroutes Themalijnen, gerealiseerde routes

Voorjaar 2025

brabant
partners

brabantpartners.com

TOOLS

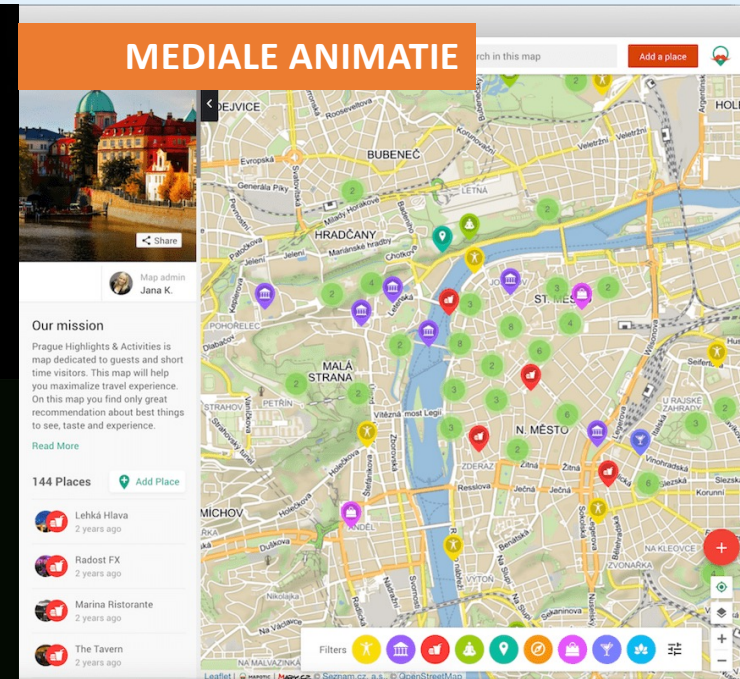
Homeless tour guides have been signed up to give visitors to the capital an alternative view of London's landmarks

PERSONELE ANIMATIE

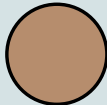
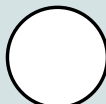
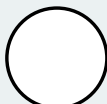
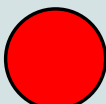
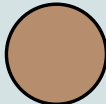
ZINTUIGEN ACTIVEREN

DE KRACHT VAN MUZIEK

THANK YOU!

	Ronde 1 (vóór lunch)	Ronde 2 (na lunch)
Tangible landscape – auditorium		
Arrangementen – zaal 4		
Archiefonderzoek – zaal 6		
Wandeling I		
Wandeling II	 	

GREBBELINIE

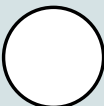
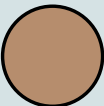
OUDE
HOLLANDSE
WATERLINIE

ZUIDERWATERLINIE

Kennisdag Waterlinies

Waterliniemuseum Fort bij Vechten, 25 september 2025

	Ronde 2 (na lunch)
Tangible landscape – auditorium	
Arrangementen – zaal 4	
Archiefonderzoek – zaal 6	
Wandeling I	
Wandeling II	

GREBBELINIE

OUDE
HOLLANDSE
WATERLINIE

ZUIDERWATERLINIE

Kennisdag Waterlinies

Waterliniemuseum Fort bij Vechten, 25 september 2025